

Rodna Gruda

Šolske stavbe na Slovenskem v objemu stoletja

School Buildings in Slovenia Throughout the Century

Objavljeno dne/Published on: 20.02.2017

Avtor članka/Article Author: Ciril Velkovrh

Razstava starih razglednic in fotografij stoletnih šolskih zgradb Zelo lepo oblikovane slikovne panoje s povečanimi fotografijami na razglednicah v kombinaciji s novimi fotografijami vseh 52 šol in razstavni katalog so predstavili v ponedeljek, 19. decembra 2016, v knjižnici Slovenskega šolskega muzeja ob petju Vokalne skupine Megaron. Slavnostni govornik je bil zaslužni profesor arhitekture dr. Peter Fister. Vrhunec prireditve pa je bil, ko je ministrica za šolstvo, izobraževanje in šport dr. Maja Makovec Brenčič uradno odprla razstavo. Na željo gospoda mag. Staneta Okoliša, direktorja Slovenskega šolskega muzeja, sem že pred petimi leti fotografiral 50 šolskih zgradb v Ljubljani, katerih fotografije so bile natisnjene na starih razglednicah. Želja, da bi že takrat postavil razstavo, se mu ni izpolnila. Svet zavoda je predlagal pripravo razstave izbranih šol iz vse Slovenije. Zato so pripravili dodatni izbor še 32-ih šol na slovenskem etničnem ozemlju, ki so po različnih merilih zanimive za predstavitve.

Exhibition of Old Postcards and Photographs of Century-Old School Buildings On Monday, 19 December 2016, the library of the Slovenian School Museum housed an exhibition of beautifully designed enlarged photographs of 52 different schools taken from old postcards, accompanied by new shots of the same schools. Also presented at the exhibition, was the exhibition catalogue. Livening up the exhibition was a performance of the Megaron vocal group. The keynote speech was delivered by Peter Fister, a professor of architecture and the man behind the event, and the event was officially opened by Maja Makovec Brenčič, the Minister for Education and Sports. Five years ago, upon the request by Stane Okoliš, I took photographs of 50 Ljubljana school buildings depicted in old postcards. His wish to have the exhibition set up at the time, sadly, did not come true. Upon the Institute Council's proposal, a list of additional 32 schools in the Slovenian ethnic region, which are interesting according to different criteria, was compiled.

Različni predlogi, kako bi opravil to pot po vsej Sloveniji, niso bili sprejemljivi. Predvsem pa bi za fotografiranje posameznih šol porabil veliko preveč časa. Ko je bila na začetku poletja zelo ugodna dolgoročna vremenska napoved, sem si na zemljevidu načrtno »najkrajšo« pot, ob kateri bi lahko obiskal in fotografiral vse predlagane objekte, tudi v bolj oddaljenih krajih. Zaradi zanimivosti te poti in prijaznosti domačinov, ki so bili naklonjeni meni in mojemu delu, naj navedem vse kraje po vrsti, kakor sem jih obiskoval:

Kamnik (danes je v stavbni Pošta), Škofja Loka (sestrski samostan na gradu), Kranj (gimnazija, v nadaljevanju gim.), Jesenice (gim.), Št. Jakob v Rožu na avstrijskem Koroškem (višja šola), Mežica (osnovna šola, v nadaljevanju o. š.), Murska Sobota (o. š.), Rakičan (Biotehniška šola), Ljutomer (o. š.), Ormož (o. š.), Velika Nedelja (o. š.), Ptuj (o. š.), Lenart (o. š.), Maribor (Ekonomsko srednja šola in Pravna fakulteta), Sv. Jurij ob Pesnici (stanovanja), Šentjur pri Celju (Kmetijska šola), Celje (gim.), Dol pri Hrastniku (o. š.), Hrastnik (glasbena šola), Metlika (srednja š.), Novo mesto (gim.), Kočevje (gim. in glasbena š.), Nova vas na Blokah (hostel), Iga vas (o. š.), Pivka (vrtec), Postojna (o. š.), Padriče na Tržaškem (o. š.), Trst (primorski dnevnik), Škrbina (o. š.) in Cerkno (rojstna hiša matematika d. Franca Viteza Močnika, v kateri je bil nekoč tudi pouk).

Tak vrstni red sem izbral zato, da je zadnjemu slovenskemu panoju sledil prvi ljubljanski z osnovno šolo na Viču, na kateri sta na zunanjih stenah dva velika reliefa, posvečena pomembnemu slovenskemu pedagoškemu delavcu **Andreju Praprotniku** in matematiku **dr. Francu vitezu Močniku**. V to šolo pa sem štiri leta hodil tudi sam. Med dvajsetimi šolami v Ljubljani pa je zadnji Deželni dvorec, v katerem je vse od ustanovitve leta 1919 sedež Univerze v Ljubljani. Tudi to šolo sem obiskoval štiri leta in poslušal predavanja iz matematike ter tam tudi diplomiral pri prvem rektorju Univerze v Ljubljani, akademiku profesorju **dr. Josipu Plemlju**. S temi podatki sem se potolažil, ker sem vse delo opravil na lastne stroške.

Za Slovensko izseljensko matico, Rodno grudo in naše zamejstvo pa je zanimivo to, da so v zbirki tudi tri šole izven državnih meja, a na slovenskem etničnem ozemlju, in sicer:

Narodna šola je bila ustanovljena leta 1908 v kraju **Št. Peter**, ki danes sodi v občino Šentjakob v Rožu na avstrijskem Koroškem. Največ zaslug za ustanovitev šole ima župnik **Matej Ražun**, glavno vsoto denarja za njeno izgradnjo pa je darovala **Mohorjeva družba**. Po 2. svetovni vojni sta pod vodstvom redovne skupnosti šolskih sester tu začela delovati Kmetijsko-gospodinjstva šola ter prvi slovenski otroški vrtec na Koroškem. Danes tu deluje Višja šola za gospodarske poklice Št. Peter, ki je dvojezična zasebna katoliška šola.

Ljudska šola v Padričah na Tržaškem je bila zgrajena leta 1913. Pred tem letom so se padriški otroci šolali v Bazovici. Slovenščina je bila kot učni jezik ukinjena leta 1926. Tedaj je bil odpuščen tudi zadnji slovenski učitelj. Danes so Padriče v občini Trst v Italiji, stavba pa je sedaj zapuščena.

Ciril-Methodova družba v Trstu je leta 1888 odprla enorazredno osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom. Število učencev se je iz leta v leto povečevalo, zato so začeli graditi novo šolsko stavbo in jo končali v šolskem letu 1912/13. Spodnja nadstropja stavbe so morala biti zavarovana z gosto mrežo na oknih, saj je bila šola pogosto tarča napadov zagretilih nacionalistov. Danes je na njenem naslovu, Ulica Montecchi 6, uredništvo Primorskega dnevnika. Pot do nje mi je pokazal **Sergij Pahor**, predsednik društva slovenskih izobražencev v Trstu.